MANIFEST

Doorbreek de wegwerpbias:

Europese koplopers in afvalpreventie eisen een hervorming van de UPV ter ondersteuning van hergebruik en verpakkingvrije systemen.

Gericht aan Teresa Ribera, uitvoerend vicevoorzitter voor een schone, rechtvaardige en concurrerende transitie, en Jessika Roswall, commissaris voor milieu, waterresistentie en een concurrerende circulaire economie

Toen de EU-richtlijn betreffende plastic voor eenmalig gebruik in 2019 werd aangenomen, stonden beleidsmakers voor een uitdaging: het gebrek aan concrete gegevens over de effectiviteit van hergebruik- en afvalpreventiebeleid. De hergebruiksector stond toen nog in de kinderschoenen, met nauwelijks tastbaar bewijs van de economische, sociale en klimaatvoordelen die zulke maatregelen in verschillende Europese contexten konden opleveren. Vijf jaar later betekent de EU-verordening inzake verpakkingen en verpakkingsafval (PPWR) een stap vooruit, maar de opname van juridisch bindende doelstellingen voor hergebruik en afvalpreventie blijft beperkt door een gebrek aan instrumenten om een snelle en rechtvaardige transitie weg van het huidige wegwerpmodel mogelijk te maken.

Wij, de ondertekenende steden van dit manifest, staan vooraan in Europa's overgang naar een circulaire, gezondere en concurrerende economie. Samen met partners uit de privésector, de investeringswereld en het maatschappelijk middenveld nemen we al proactieve maatregelen om onze afhankelijkheid van wegwerpverpakkingen te verminderen. Deze acties omvatten innovatieve overheidsopdrachten, hergebruiksystemen voor evenementen en de HoReCa-sector, verboden op wegwerpartikelen in overheidsgebouwen en ondersteuning voor bedrijven die willen overstappen naar verpakkingsvrije praktijken.

Toch staan we voor grote uitdagingen: wegwerpverpakkingen blijven de standaard en goedkoopste optie op de markt, terwijl hun milieu-, sociale en gezondheidskosten niet worden gedragen door de producenten. Hierdoor draaien lokale overheden op voor de kosten: een stijging van 27% in verpakkingsafval in het afgelopen decennium, opruimkosten en toenemende milieuschade. Tegelijkertijd hebben de meest veelbelovende oplossingen – afvalpreventie en hergebruiksystemen – moeite om op te schalen in een economisch systeem dat verspilling beloont in plaats van ze te voorkomen.

Zonder een gunstiger Europees wetgevingskader blijven onze inspanningen versnipperd en ontoereikend om de systemische veranderingen teweeg te brengen die dringend nodig zijn. Daarom roepen we op tot een grondige hervorming van de systemen voor Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid (UPV), zodat deze niet langer louter afvalbeheersinstrumenten zijn, maar krachtige hefboomen voor grondstoffenbeheer worden. Ze moeten hergebruik en afvalpreventie actief ondersteunen via gerichte financieringsmechanismen die hun schaalvergroting en concurrentiekracht waarborgen.

Wij roepen de Europese Commissie dan ook op om de volgende drie prioriteiten op te nemen in de aangekondigde Verordening Circulaire Economie:

1. Volledige kostendekking

De EU moet UPV-systemen verplichten om de volledige kosten van verpakkingsafval te dekken, inclusief het opruimen van zwerfvuil, de verwerking van gemengde afvalstromen en de inzameling van verpakkingen die niet herbruikbaar, repareerbaar of recycleerbaar zijn. Momenteel worden deze kosten gedragen door gemeenten en belastingbetalers, aangezien de producentenorganisaties slechts een deel van het systeem financieren. Het dichten van deze kloof zou de lokale begrotingen aanzienlijk verlichten.

2. Economische hefbomen voor hergebruik en afvalpreventie

De huidige ecomodulaties hebben de verpakkingseconomie nauwelijks veranderd of de dominantie van wegwerpverpakkingen afgeremd. Daarom moet de EU een bijkomende, geharmoniseerde milieubijdrage invoeren bovenop de kosten voor inzameling en verwerking (die op nationaal niveau worden bepaald). Deze heffing zou gebaseerd zijn op de milieu-impact van de verpakking (bv. zwerfvuilrisico, koolstofvoetafdruk). De inkomsten zouden worden ingezet voor de overgang naar een circulaire economie, bijvoorbeeld door de uitrol van hergebruikinfrastructuren te financieren. Dit zou lokale besturen helpen om hergebruikoplossingen economisch levensvatbaar en eenvoudiger toepasbaar te maken.

3. Betere governance en betrokkenheid van stakeholders

De EU moet zorgen voor meer transparantie en verantwoordelijkheid in de governance van producentenorganisaties (PRO's), zodat ze beter aansluiten bij de realiteit van de lokale overheden die de UPV-systemen moeten uitvoeren. Gemeenten moeten een gegarandeerde rol krijgen in het bestuur van deze organisaties, idealiter via één stem, zoals de nationale vereniging van gemeenten. Minimaal moeten zij worden geraadpleegd en in staat worden gesteld om substantiële feedback te geven, maar idealiter beschikken zij over stemrecht in de besluitvormingsprocessen.

Door de UPV-systemen te hervormen volgens deze principes, kan de EU het potentieel van circulaire innovatie in heel Europa ontsluiten. Deze hervormingen zullen niet alleen de financiële druk op lokale overheden verlichten, maar ook gunstige voorwaarden creëren voor oplossingen die afval aan de bron voorkomen.

Door vastberaden actie te ondernemen, kunnen we de wegwerpbias doorbreken en samen bouwen aan een veerkrachtig, concurrerend en grondstoffenefficiënt Europa.

Ondertekend voor Zero Waste Europe
Datum:
Naam:
Handtekening:

Ondertekend voor de Stad Brussel
Vanwege de Raad: **De Raad,**

De Stadsecretaris,

Dirk LEONARD **Frederik Ceulemans (Schepen van Klimaat)**